

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De lamiis et phitonicis mulieribus

Molitoris, Ulrich

[Reutlingen], nicht vor 10. Jan. 1489

An possint prouocare demo nesgrandines et tonitrua

[urn:nbn:de:bsz:31-296690](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-296690)

dixerunt romanos te vincere certum habere. potest autem ac-
cusatus ille te varijs modis costruere. ita ut si ipse dixit roma-
nos vicisset consonum responsioni fuisse. Si vero a romanis
victus fuisset responsioni imputari demonibus non potuis-
set. Unde igitur ambigua obscuritate responsa solent dare.
Item sepe etiam pro sua eorum voluntate fallunt. et menda-
cia dicunt. quoniam pleni sunt invidia. et gaudent dum ho-
mines in errorem mittunt. et decipiunt. Unde periculosum
est eisdem credere. quoniam nescit homo. quando ipsi fallu-
tur. vel fallere pro eorum consuetudine nos volunt. Sic ita
quod clementissime princeps habes quando ipsi secreta scire et
futura predicere possunt. Et quod fides in eorum dictis po-
nenda non est. quia in eis non est veritas. ¶ Sigmundus
Satis iam satis dubiorum nostrorum occasione vos hinc
inde allegantes audivimus. nunc nostri propositi mensi-
nem determinationis appetit. quid igitur tu sentias placet
ut detegas. ¶ Utrius Que igitur dubia resoluti cupis

An possint provocare demo-
nes grandines et tonitrua

c 1

Sigmundus Utrum igitur demones et homines ministerio demonum possint turbare aerem prouocare gra-
dines nocere terre atq; hominibus morbosq; inferre. et seu
hominem sterilem facere. **U**lricus Dico q non pos-
sunt. nisi quando. et quibus. ac in quantum. a deo ex causa ma-
iestatem suam monente eisdem conceditur. **S**igmundus
Super prius deductis: Insuper Iohanes damascenus li.
ij. ait. non habent demones virtutes aduersus aliquem nisi
a deo dispensante concedatur. sicut in Job. et in porcia. per-
missione vero dei facta. et fortitudinem habent. et transmu-
tantur. et transfigurantur in quacunq; volunt figuram suam
ymaginem id est fantasiam: Item Gregorius in Dialogo.
libro. iij. ait. absq; omnipotentis dei concessione nulla habet
potestatem contra hominem malignus spiritus. qui etiam in
porcos transire non potuit. nisi permissus. **S**igmundus
Quid est hoc dicere in porcos transire non potuit.
Ulricus In euangelio legitur q cum christus de-
moniacum curasset. et multas legiones demonum ab eo eie-
cisset petierunt demones licentiam a domino vt porcos in-
gredi possent. qua data intrauerunt porcos et in mare irue-
runt. etc. Ecce q demones non audebant porcos intrare. et
eos molestare. nisi prius a deo obtenta licentia. **S**ig-
mundus Cognosco itaq; qd cum eisdem a deo permis-
sum fuerit. q ex tunc nocere possunt. **U**lricus Re-
cte cognoscis. vnde ait Hieronimus super psalmum. xxxij.
Itaq; de quibusdam in psalmo dicitur. fiat angelus domi-
ni. persequens eos. id est dyabolus. seu spiritus malus. quia
dominus creauit illu. et in sua habet potestate. Ecce ex hoc
habet q sepe deus concedit dyabolo vt persequatur homi-
nes. Item beatus Augustinus de diuinatione demonum.
ait. accipiunt autem sepe potestatem. et morbos immittere
et aerem vicando morbidum reddere. et peruersis malefa-

113
etiā suadere. Nam beatus Augustinus in libro de trinitate
ij. ait: Ex ineffabili autem dei potentatu fit q̄ possent in a/
li angeli. si p̄mitterent. ideo vero non possunt. quia non per/
mittuntur. ¶ Sigmundus cum autem demonibus ta/
lia facere a deo permittitur. possunt ne tunc pro eo: um libi/
to facere. quantum volunt. ¶ Ulrichs! Non. nisi tan/
tum. quantum eis facere permittitur. et ideo Augustinus
eodem loco in libro tercio de trinitate ait. ideo non possunt.
quia non permittuntur. Subiungit etiam dicens. neq̄ em̄
alia occurrit ratio: cur magi non potuerunt facere ciniphes.
qui ranas serpentesq̄ fecerunt nisi quia maior aderat probi/
bentis dei dominatio. per spiritum sanctum. qd̄ etiam magi
confessi sunt dicentes. digitus dei est hic rē. prout Geo. ca/
pitulo .vij. dicitur. Unde Johannes Chrysostomus super
Matheum libro primo ait. homines autem non quantum
vult temptat dyabolus. quoniam quantum ad se nunquam
cessaret a temptatione. neq̄ enim habet alium actum. non
enim manducat. nec dormit. nec aliud operatur. nisi vt ten/
ter: fallat. et subuertat. hic cibus illius est. Ecce ergo q̄ Jo/
hānes Chrysostomus dicit non quantum vult rē. temptat rē.
Unde in libro. ij. sententiarū distin. vij. Petrus Lombardus
ait: Demonum autem scientia ac virtute exercentur eti/
am artes magicę quibus tamen tam potestas q̄m scientia
a deo data est. vel ad fallendū fallaces sicut egyptios. et eti/
am in ipsos magos data est. vt eorundem spirituum opera/
tione viderentur admirandi. a quibus erant damnādi. vel
ad monendū fideles. ne tale quid facere pro magno desi/
derent. vel ad exercendū seu probandū iustorum paciē/
tiam. Nec pyrāndum est demonibus hanc rerum visū illūz
materiam ad nutum seruire. sed deo potius. a quo hec pote/
stas datur. ¶ Sigmundus Nunc si possibile foret de/
ducere. cuperem scire quando deus gloriosus demonibus
concedat et permittat nocere terre et hominibus. ac subuer/
tere aërem et aquas rē. ¶ Ulrichs Grauis ē hec

questio quis enim nouit dei voluntate. vii de clamauit apo-
stolus Paulus ad romanos. xi. **D**altiludo diuitiarum sa-
pientie et scientie dei. qm incomprehensibilia sunt iudicia
dei et inuestigabiles vie eius. quis enim cognouit sensus do-
mini. aut quis consiliarius eius fuit. aut quis prior dedit il-
li et retribuetur ei. **S**igmundus Et si arcana cunc-
ta dei inuestigare non liceat. loquamur tamen quantum no-
bis ab alto de gratia conceditur. **U**lricus Dico
itaqz. q sepe numero acris perturbacionem tempestates to-
nitrua et alia absqz ministerio demonum posse fieri. ex dispo-
sitione naturali planetarumqz motu. diuina bonitate astra
cur sus suos agere permittere. et de illis causis sacis philo-
sophi tractant. prout **A**restotiles in libris meteororū scri-
bit. **S**igmundus De hoc non est dubium: quin na-
turali motu talia fieri possint Sed questio est quando dya-
bolo concedatur hec faciendi potestas. **U**lricus
Misericordissimus dominus deus qui singula sua p̄ssu-
sima prouidentia ob utilitatem hominum disponit. quando
qz talia permittit. in penam correctionis peccatorum. quā-
doqz in tentacionem augmentandorum meritorum. quādo
qz in prodigium future gratiarum actionis. **S**igmū-
dus Quomodo igit deus peccata in hoc punit. **U**-
lricus Quandoqz scienter. qnqz ignoranter. **S**ig-
mundus Quomodo scienter. **U**lricus Ut cum
homines puniuntur manifeste. scienter aspiciūt propter de-
licta se punitos fuisse. Sic cognouerunt homines in Sodo-
me et Gomorre subuersione. se ob peccata eorum punitos
fuisse Sic etiā cum cunctis uidentibus **A**byron et **D**aran
terra absorbit. **S**igmundus Sed quomodo
ignoranter. **U**lricus Hic punctus respicit presen-
tem materiam. ignoranter itaqz. quandoqz deus punit pec-
catum per angelum: quandoqz per hominem. quandoqz p̄
dyabolum. **S**igmundus prebe ubi per ange-
lum correxit. **U**lricus Dicitur enim **Maic. xxxvii.**

104
am Sennacherib venisset ad obsidendum hierusalē egres-
sus est angelus domi et percussit in castris centum et octua-
ginta quinque milia viroꝝ. ecce itaq; qđ deus per angeluz
suum puniuit superbiam assirioꝝ tot milia eorundem oc-
cidendo Sic etiam duriciam pharaonis et egiptioꝝ puni-
uit per angelum omnia primogenita egipti interficiendo.

Sigmundus Quomodo autem punit per homines
Ulricus Exempla plura habes i capitulo remittit.
xxij. q. v. in ver. hinc notandum ꝛc. Itaq; populus hebreoꝝ
rum per Nabuchodonosor. Item per Antiochum. Item
per Titum et vespasianum punitus est. ꝛc. Dicit enim ibi
textus Assur id est Sennacherib. erat virga furoris domi.
quia per eū innumeras gentes diuina iusticia flagellare dis-
posuit Sic attila rex hymorum flagellum dei sese nominauit
Item subiungit textus. ipse vero Assur non cognouit qz
in superbiam elatus victoriam quam assecutus fuerat. non
diuine potentie. sed suis viribus attribuit. Unde contra ei-
us superbiam loquitur dominus. nunquid gloriabitur ser-
ra contra eum qui secat. aut exaltabitur securis contra eum
qui cedit in ea. Dec textus in ca. dicto capitulo remittitur.
xxij. q. v. **Sigmundus** Nunc ad terciam species. sci-
licet quomodo per dyabolum punit **Ulricus** Et
hec ad materiam facit. Audiuimus enim supra in psalmo
supra prophetam dicentem. fiat angelus domini id est dya-
bolus persequens eos ꝛc. cum alijs enumeratis auctoritati-
bus. et ita affligitur quandoq; peccator in corpore. quando
q; in rebus. in corpore videmus torqueri energuminos de-
moniacos et obsessos. Sic etiam videmus propter peccata
multas infirmitates homines contrahere Et ideo dixit tex-
tus in capitulo cum infirmitas de peni et remiss. vbi ait. cū
infirmitas corporalis nonnunquā ex peccato proneniat. di-
cente domino languido quē sanauerat. vade et noli ampli-
us peccare. ne deterius aliqd ꝑtingat. pñti decreto statui. et ꝑ
cipim⁹ mediciꝝ corpꝝ. vt cū eos ad ifirmos vocari ꝑtingerit

ipſos ante omnia inducant et inducant vt medicos animarū
aduocent. vt poſtquā fuerit homini de ſpirituāli remedio
prouiſum. ad corporalis medicine remedium ſalubrius p/
cedat. cum ceſſante cauſa ceſſet effectus ꝛc. hec tex. Exempli
habes de Nabuchodonozor rēge babiloniorum qui propter
peccatum ſuperbi tantis calamitatibus mentis et corporis af/
fectus fuit. vt quadrupes incederet bouem ſe fore arbitra/
tus gramina comediſſe dicitur ꝛc. Unde ſuccedit tex. in ca/
pitulo Si per forciarias. xxxij. queſti. p. vbi tex. Si per for/
ciarias atq; maleficas artes occulto: Sed nunqua iniuſto
dei iudicio permittente et dyabolo preparante concubitus
non ſequitur ꝛc. Ecce canonem determinare qđ occulto dei
iudicio. procurante dyabolo. homo maleficiari poteſt Et ſic
habes. qđ deus inferendis penis vtitur dyabolo p. ministro:
Sigmundus Quomodo igitur malefici mulieres
aſſerunt et credant ſe ipſas talia facere. videlicet turbare ae/
rem. procreare tempeſtates. morbos inferre hominibus
Ulricus Ipe duntaxat pro earūdem ſtulticia ſe ta/
lia facere credunt. et tamen ſua credulitate decipiuntur.
Sigmundus vt quomodo **U**lricus Nam
cū vt dyabolus ex motu elementorum cognoscit mutationē
aeris et tempeſtates fieri debere. quas tamen ipſe dyabolus
vt ſupra diximus faciliꝝ et citius qm homo preſcire poterit
Uel cum diuina permiſſione aliqua plaga et peccatorū cor/
rectio: ſuper terrā iuſto dei iudicio cadere debet. cuius qui/
dem plage et correctionis ipſe executor diuina prouidētia
deputatur. ita vt huiusmodi plagam prenoſcit futuram. et
tunc comouet mentes huiusmodi maleficarum mulierum.
aliquando eiſdem perſuadendo. aliquando ob inuidiam:
quā tales ſcelerata mulieres aduerſus proximū gerunt in
vindictam mouendo. eaſdem ſolicitat. quaſi ipſas mulieres
doceat. huiusmodi tempeſtates et aeris turbationes prouo/
care. **S**igmundus Quid faciendum igitur eaſdem
docet. aut quomodo ipſas inſtruit vt ipſe mulieres huius/
modi inuocantes prouocent et ſuo maleficio perficiant.

Ulricus Consultit et docet eas aliquid stultum et factum facere. Et quod ad huiusmodi factum nihil pertinet.

Sigmundus Si stultum, quid igitur eos docet: vnde namque provenit: quod postquam mulieres huiusmodi documenta sequuntur, pro earundem voluntate tales tempestates succedunt: et eveniunt.

Ulricus Ecce cum dyabolus preuidit vel ex cursu nature, et elementorum, vel ex permissione divina super aliquam terram plagam infigere debere sibi quod potestatem faciendi concessam esse: et sic huiusmodi eventum alias futurum fore nihilominus tamen ut mulieres huiusmodi scelerate credant se ex doctrina dyaboli talia efficere: dyabolus instruit easdem, ut quandoque accipiant lapides silicis, et versus occidentem post tergum projiciant, aliquando ut arenam aque torrentis in aerem projiciant, aliquando quod in una olla pilos porcorum buliant, aliquando quod trabes vel ligna in ripas transversaliter collocent, et sic de alijs fatuitatibus, et tamen talibus faciendis communiter dyabolus prefigit eis diem et horam: vnde fatue huiusmodi mulieres dyaboli doctrine credentes: talia et alia his similia faciunt. Ita quod postquam ipse talia fecerunt, at succedentibus tempestatibus grandinibus et alijs incommoditatibus quas dyabolus alias in tali tempore novit, ut premissum est, profuturas, et tunc credunt ille scelerate fatue mulieres eventus huiusmodi ex facto eorum processisse, cum tamen talia eorum facta non possent unquam guerram provocare: verum ex post ipse huiusmodi mulieres gratificantur dyabolo adorantes eum, et imolantes ei, ac locustomata vel quid aliud eidem offerentes.

Nam quis tam ebes mentis est, qui credere posset, quod ex huiusmodi fatuitate et mulierum stulta operatione, una tamen mensa spera aeris, et alia elementa deberent commoveri, in tantum, ut grandines et fulmina provocarentur.

Sigmundus Sed quid ad hoc dicis: videmus namque unam totam sepe terram periclitari, in qua non omnes homines deliquerunt.

Ulricus Sepe iustus perit cum impio. Sic etiam quis puniatur pro alio. Nam genesis tercio legitur, quod

dum Sodoma & Gomorra propter peccatum submersæ fu-
erunt. certe pariter aliæ ciuitates cum eis perierunt propter
vicinitatē vt Segor et Jigor. et tamē hee ciuitates nō pec-
cauerunt. Sic regum secundo videmus dum Dauid coram
domino populum numerando peccasset. quod propter pec-
catum Dauid. et sic vnius hominis multitudo hominum.
et sic multa milia hominum perierunt & mortui sunt. Cum
autem legimus deū tam innumeram multitudine homi-
num percussisse. propter peccatum numerationis vni⁹ dum
taxat hominis. quomodo igitur punitur domin⁹ populum
propter grauiora peccata vtputa propter heresim et blas-
phemias. cum autem tales mulieres. vt ait. textus. in cap.
episcopi. xxvi. q. v. deum abnegant. et se sarbane tradūt. dya-
bolū adorantes. & sacrificia sibi offerentes. quis dubitat. qn̄
vna tota villa. in qua tales scelerate mulieres degunt. et tol-
lerantur. in felicior esse: & huiusmodi ruinam et diuine ma-
iestatis vltione timere habeat. ¶ Sigmundus Ulte-
mus itaq; determinacionem duarum causarum quibus dya-
bolus nouit futuras tempestates. videlicet causam motus
astrozum. et dispositionis naturalis. alteram diuine vltio-
nis seu correctionis peccatorum. Quid igitur erit cum hu-
iusmodi nocumēta probis et iustis hominibus euenerint.
¶ Ulricus Posuimus superius etiam alias vias di-
uine permissionis. videlicet. q̄ quandoq; in temptationem
infortiorum. obaugmentandum meritum permittit deus.
¶ Sigmundus Ostende. ¶ Ulricus Nonne
Job iustus et laudans deum erat. et tamen temptauit eum
dominus in bonis. agris. armentis. et gregibus. et exposit
in corpore. dando temptandi potestatem dyabolo qui etiā.
eum grauissimo vlcere percussit. et quia in his omnib⁹ re-
pertus est Job paciens et humilis. vnde apud deum meru-
it. Nonne beatus Anthonius heremita vir religiosus & deo
amabilis fuit. nonne sepius a dyabolo temptatus: et graui-
ter percussus. donec quasi defecissent. Ac vt sic meritus am-
pliatus eius fuit: Legitur enim in legenda eiusdem qd̄